

JAN VAN BRABANT, BRUGSE SCHILDER UIT DE 16de EEUW

A. SCHOUTEET °

Gedurende het dienstjaar 1539-1540 werd Jan van Brabant als vrijmeester-schilder in het ambacht van de beeldenmakers en de zadelmakers te Brugge opgenomen. In de gildeboeken van dit ambacht wordt hij verder niet meer vermeld¹. Toch is hij, zoals verder zal blijken, ruim twintig jaar als meester-schilder te Brugge werkzaam geweest. Bijzonderheden omtrent zijn afstamming of herkomst, zijn leermeester en zijn eventuele leerknappen zijn niet bekend. Zelfs in het obituarium of de dodenlijst van de beeldenmakers en zadelmakers ontbreekt de naam van Jan van Brabant, wat laat vermoeden dat hij niet tot aan zijn dood lid van dit ambacht gebleven is.

Wel blijkt uit de hiernavolgende bescheiden dat Jan van Brabant omstreeks hetzelfde tijdstip waarop hij vrijmeester-schilder werd, in de echt is getreden met Elizabeth Smout. Uit dit huwelijk is omstreeks 1541 een dochter geboren, Catharina geheten. Ze werd naderhand opgenomen in het gezin van de echtelingen Joost Gheerolf - Cornelia Lem die hun pleegkind bijzondere genegenheid toedroegen. Vrouw Cornelia Lem legateeerde ten voordele van Catharina van Brabant het aanzienlijke bedrag van 16 pond groot, en Joost Gheerolf schafte zich een rente van 20 schelling groot 's jaars aan, die hij bij zijn overlijden op de voormelde Catharina liet overgaan.

Alles schijnt er op te wijzen dat Jan van Brabant een weinig schitterende loopbaan te Brugge heeft gekend. Uit een akte dd. 15 febr. 1544 wordt vernomen dat hij toen al financiële moeilijkheden had. En dat zijn dochtertje in een vreemd gezin werd opgevoed is al even betekenisvol. Ook zijn artistieke bedrijvigheid vertoont geen noemenswaardige bijzonderheden. Het enige wat dienaangaande wordt vernomen is, dat hij tijdens het dienstjaar 1567-68 voor rekening van het Sint-Juliaansgesticht te Brugge twaalf brandemmers met de initialen van het gesticht merkte en daarvoor een vergoeding van 24 schelling parisis mocht ontvangen.

° Ere-stadsarchivaris, E. de Neckerestraat 10, bus 2, 8000 Brugge.

1. Zie C. VANDEN HAUTE, *La corporation des peintres de Bruges*, Brugge-Kortrijk [1913], p. 72b.

1.

1541 februari 16-17. - *Schepenen van Brugge veroordelen Daniël Feys tot betaling binnen de eerstvolgende veertien dagen van een bedrag van 5 pond 16 schelling 10 denier groot aan de schilder Jan van Brabant.*

Ten poorterssche etc. [dynghedaghen ghehouden ter vierschare van Brugghe up de 16e ende 17e daghen van sporcke in 't jaer XV^c ende XL] zo was Danneel Feys, verweerer, volghende der kennesse ghedaen by meester Simoen vander Cappelle, zynen procureur, ter manynghe van den heere ende by vonnesse van scepenen, ghecondempneirt in live ende in ghoede jehens ende ten verzoucke van Jan van Brabant, heesschere, in de somme van 5 l. 16 s. ende 10 d. gr., ter causen van ghelycker somme daerinne de voors. verweerere hem by cedula van zynder handt in daten 21 november lastleden jehens den heesschere verbonden hadde, te betalene de voors. penninghen binnen 14 daghen eerstcommende, ende dat up souffisanten zekere, die de verweerere ghehouden promptelick daerof te doene indien hy den voors. dach ghebruucken wille, ende bovendien was dezelve verweerere ghecondempneert den heesschere te betalene de wettelicke costen by hem ghedoocht in dit vervolch, ter taxatie van scepenen. Actum als boven.

Brugge, Stadsarchief, 157 : *Civiele Sententiën Vierschaar, 1533-1541*, fol. 583 r.-v.

2.

1541 maart 15. - *Ter vereffening van een schuld van 5 pond 16 schelling 10 denier groot, doet de schilder Jan van Brabant ten voordele van Jacob Ghijs afstand van de hem in de vorige akte toegewezen rechten.*

Roelants, Cortewille, 15 maerte 1540. - Jan van Brabant, de schilder, ende transporteirde, gaf up ende drouch in handen van Jacop Ghys, present ende accepterende t' zynen vryen eyghendomme ende over zyn vry proper ende eyghen goet, al tzelve recht, macht, cause ende actie als de voors. Jan hadde of hebben mochte an eene acte van condempnatie, ghewyst ter vierschare van Brugghe upden 16en ende 17en daghen van sporcle XV^c veertich laetsleden ten proffyte van denzelven Jan ende ten laste van Danneel Feys, mentie makende vander somme van vyf ponden 16 s. 10 d. gr., ende voort an al dies de voors. acte voort verclaert, mentie maect ende inhoudt, duer dewelcke dese jeghenwoordighe chaerter van opdracht ghesteken ende anghelanghen es ; ende dit in betalynghe van ghelycke somme, die dezelve Jan voor ons scepenen voorn. kende den voorn. Jacop schuldich zynde van gheleenden ende verschoten ghelde ende zekere solitacie berekents ghelts, cum garant etc.

Ib., id., 198 : *Klerken van de vierschaar*, nr. 327, fol. 78 v.

3.

1544 februari 15. - *Jan Zutterman, gouverneur van het ambacht van de beeldenmakers en de zadelmakers te Brugge, laat gerechtelijk beslag leggen op de goederen van de schilder Jan van Brabant en de timmerman Antoon van der Biest wegens niet betalen van een bedrag van 26 schelling 4 denier groot, die zij als rest van een meerdere som aan het voormelde ambacht verschuldigd waren.*

Op den 15 en dach van sporcle 1543 waren d'heeren Michiel Snouckaert ende Antheunis Humbloot, scepenen in Brugge in dien tyden, up de Noortzantbrugge, aldaer voor hemlieden compareirde Jan Zutterman als gouverneur van den ambachte van den schilders, dewelcke pande metten heere ende metter wet Jan van Brabant, de schildre, ende Anthuenis van der Biest, den themmerman, van zessentwyntich scellynghen ende vier penninghen grooten, als reste van meerdere somme ghewedder scult, ende hy ghaf 12 d. par. van pandene, ende aldaer zo was hem ghewyst... te doen houdene huerliedder lyf ende... [w]aer men 't vonde b... scependomme van Brugge overe...².

Id., ib., 310: *Charters ambachten, charters van de beeldenmakers en de zadelmakers.* - Het stuk is langs onder afgesneden met verlies van tekst.

4.

1555 februari 7. - *Maarten Lem en Antoon van der Biest, als voogden van Catharina, de minderjarige dochter van de schilder Jan van Brabant en diens vrouw Elizabeth Smout, doen bij de weeskamer van Brugge aangifte van de beschikkingen gedaan door Cornelia Lem en haar echtgenoot Joost Gheerolf, ten voordele van hun pupil.*

Den 7 van sporcle 1555 d'heer Martin Lem ende Antheunis van der Biest, als voochden van Callekin, Jan van Brabant dochter die hy hadde by Lysbette Smout, zynen wive, brochten ten papiere van weesen, volghende huerliedder eedt, de grootte van den goede der zelve weese ghejondt ende ghegeven by testamente van joncvrouwe Cornelia Lem, de gheselnede van Joos Gheerolf, den 26en dach van november 1547, in de presentie van Philips Cools, notaris, 't naervolghende: "Item, de voors. testatresse gheeft in testamente Callekin, 't kindt van Jan, de schildere, dat zoe anghenomen heift, zestien ponden grooten, die men laten zal in handen van Joos, huere

2. De inhoud van dit stuk werd in regestvorm reeds meegedeeld door W.H.J. WEALE, in *Le Beffroi*, dl. II, Brugge, 1864-65, p. 251.

man, totter tydt dat tselve Callekin ter eeren commen zal, ende indien 't overlydt tselve Callekin eer dat ter eeren comt, zo zullen de penninghen keeren in handen van dese testatresse vrienden" Dats 't article uutentestamente in daten als boven.

Voorts, noch gheven dezelve voochden te kennen, dat wylen Joos Gheerolf ghecocht heift twintich scellinghen gr. tsjaers ervelicke losrente tsjaers, den penninc evene, ten live van Callekin filia Jan, de schildere, oudt dertien jaeren, met conditiën 't voors. Callekin overleift den voors. Joos, coopere, dat alsdan de voorn. lyfrente loopen ende commen zal ten proffyte van tselve Callekin, ende dit omme de somme van zeven ghelycke ponden grooten, te betalene telcken sporcle ende ougst als 't blyct by den lettere van constitutie in daten van den zestiensten dacht van ougst, XVe vier ende vichtich, gheteekent up den ploy *J. de Corte*, onder den zeghele van verbande van der voors. stede van Brugge.

Id, ib., 208 : *Wezengoederen, Sint-Jacobszestendeel, 1538-1555*, fol. 274 v.

5.

1567-1568. - *Het gasthuis van Sint-Juliaan te Brugge betaalt 24 schelling parisis aan de schilder Jan van Brabant voor het merken van twaalf brandemmers met de initialen van het gasthuis.*

Item, betaelt Jan van Brabant, schildere, van theecken en van twaelf brandhemmers mette letteren van de name van den godshuuse, per quytantie : XXIII s. par. ³.

Brugge, Archief van het O.C.M.W., *Fonds van Sint-Juliaan, nr. 104 : rekening over 1567-1568*, fol. 57 v.

3. Deze post werd ook uitgegeven in J. GELDHOF, *Pelgrims, dulle lieden en vondelingen te Brugge, 1275-1975*, Brugge, 1975, p. 98, nr. 24.